

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
főiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Lükő István: Környezetpedagógia

– BEVEZETÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS PEDAGÓGIAI ÉS TÁRSADALMI KÉRDÉSEIBE –

A szerző figyelemreméltó kötettel jelentkezik a pedagógusok és a pedagógusjelöltek számára, amely a pedagógus továbbképzésben is jól használható. Az elegáns külsővel rendelkező kötet már küllemében is jelzi, hogy rangos munkát kínál közönségének. Látszik, szakmai gondnal készült, ennek a könyvnek élménye van.

Lükő István könyvének sajátos tartalmi és formai világát érzékelhetjük. Ahogy bírálója is megfogalmazza: a környezeti nevelést többféle szemszögből próbálja megvilágítani, így ökofilozófiai és környezetszociológiai, környezetpszichológiai és környezetpedagógiai oldalról. Ezzel azt kívánja elérni, hogy a környezeti nevelés területét komplexen közelítse meg, hangsúlyt adva a társadalmi aspektusoknak, visszabilentse a természettudományi oldalra terelődött egyensúlyt, s a környezeti nevelés összetett kapcsolatrendszerét teljességében bemutassa.

A tartalmi kifejtés szerkezetében először megjelenik Az ember természeti, technikai és társadalmi környezetének a lényege, majd A veszélyek és remények című fejezet következik, ahol sorra veszi a globális problémákat, a társadalmi életérzésünket. Az interakciók ökológiája fejezetben a térérzékelés, a távolságtartás, a szabályozás, a társas szükségletek és helyzetek, valamint a viselkedésben megjelenő viszonyulásokat vizsgálja. Mindez ismert szakirodalomra épül, s a gyakorló szakemberek számára evidens.

Elméleti alapok és gyakorlati tételek egyaránt szerepelnek A környezetpedagógiai nézetek fejezetben. Itt olvashatjuk a környezetpedagógia rendszertani helyét, kapcsolatait, a környezeti szocializáció sajátosságait, a tanterv s annak módszertani-tananyagtartalmi vázlatait, valamint az erdőpedagógia kérdéseit.

Találkozunk a kötetben a környezeti nevelés nemzetközi fejlődésének történetével és a fenntartható fejlődés pedagógiai kérdéseivel. Örömmre szolgál az is, hogy megjelenti a szerző az oktatástechnológia szerepét, az interaktív tanulás sajátosságait.

Élvezetesebbé teszi a munkát az a tény, hogy a fejezetek végén összefoglaló irodalomjegyzék, kérdések és feladatok, fogalmak találhatóak, amelyek segítik a témában való elmélyülést. Ugyanezt szolgálják a kötetben található ábrák, táblázatok is.

A kötet azért is jelentős, mert ma, amikor a hazai környezeti nevelés paradigmaváltásáról beszélünk, látnunk kell, hogy a környezetvédelem önmagában nem képes megoldani a problémákat, hiszen a környezeti, társadalmi és gazdasági igényeknek harmóniában kell lenniük.

Kívánjuk, hogy a szerző célja megvalósuljon, és a környezeti nevelés egyre eredményesebbé váljon.

* * *

„Interkulturális nevelés – a cigány gyermekek nevelése”

A Debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola 2003 márciusában nyolc európai ország képviselőivel (Anglia, Hollandia, Spanyolország, Dánia, Németország, Litvánia, Ausztria, Magyarország) nemzetközi konferenciát szervezett angol nyelven, melynek központi témája az interkulturális nevelés – a cigány gyermekek nevelése volt.

A konferencia jellemzője, hogy a plenáris előadások mellett szemináriumok, műhelymunkák, csoportfoglalkozások és terepgyakorlatok, látogatások szerepeltek a programban, melyek a téma széles körű kifejtését szolgálták.

A főiskola oktatói bemutatták a többéves kísérletük, valamint a pályázataik tapasztalatait az interkulturális nevelésről, a másság kezeléséről, az identitásvizsgálatról, a roma társadalomismeret szak módszertani kérdéseiről, számot adtak a pedagógus képzés és továbbképzés ez irányú eredményeiről.

Feldolgozták az interkulturális neveléshez készített videofilmek pedagógiai eljárásait, látogatást tettek a hátrányos helyzetű tanulók intézményeiben, találkoztak a fogyatékos, sérült gyermekek nevelését segítő pedagógusokkal.

A külföldi résztvevőktől megismerhettük a katalán nevelés sajátosságait, a litván törekvéseket a bevándorlók nyelvi kultúrájának fejlesztésében, az angliai bevándorlók segítő pedagógiai, módszertani eljárásokat, a bevándorló gyermekek nevelését segítő pedagógiai asszisztensek képzését, a szülők nevelésének eljárásait.

Pedagógiai jelentőségét abban látjuk ennek a találkozásnak, hogy gyakorlati tapasztalatokkal, módszerekkel segítették egymást a különböző országok képviselői, kicserélték programjaikat, módszertani füzeteiket, megállapították az európai tendenciákat, törekvéseket az adott témakörben, és felvázolták a közeljövő társadalmi és pedagógiai feladatait.

Továbbgondolásra érdemes az interkulturális nevelés elméleti alapjainak közös értelmezése, a jól bevált módszerek közreadása a médiákon keresztül, a hasonló jellegű munkakonferenciák megrendezése, a közös pályázatok, projektek kidolgozása, a felnőttképzési programok adaptálása.

Pedagógusképzés szempontjából fontos az interkulturális nevelés elméleti és metodikai rendszerének kiszélesítése, az alapképzésben és a továbbképzésben e témakör feldolgozása, a gyakorlati műhelyek megismertetése, a nevelés speciális kérdéseinek középpontba állítása.

* * *

A Roma társadalomismereti szak pedagógiai tapasztalatai

A Debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Pedagógia–Pszichológia Tanszéke közel két évtizede tantárgyi tematikájában tervezte meg és közvetítette a hátrányos helyzetű tanulók nevelésének-oktatásának módszertani eljárásait, önálló stúdiumként szervezte a differenciált fejlesztés elméleti és gyakorlati kérdéseit, a gyermek és ifjúságvédelem, a mentálhigiéne aktuális feladatait bemutató foglalkozásokat a nappali, esti, levelező képzésben, valamint a posztgraduális képzések különböző formáiban.

A tanszék több évig vizsgálta a másság kezelésének problémáit, az identitás kérdéseit, a hátrányos helyzetű tanulók képességfejlesztésének tanórai és tanórán kívüli formáit, s megszervezte a romológia intenzív továbbképzést. Szakmai napokon, fórumokon készítették fel az iskolák tanítóit az integrált nevelés gyakorlati feladataira.

Ezek az előzmények indokolták tették, hogy a tanszék kidolgozza a roma társadalomismeret szak programját, óratervét, tantárgyi leírásait. Ezek jellemzői a következők: Társadalompedagógia: A nevelés-oktatás módszerei; Alternatív pedagógiák, a differenciált fejlesztés; Szociálpedagógia; Gyermekvédelem és mentálhigiéne; Magatartási problémák; Tanulási zavarok és korrekciójuk; Roma társadalomismeret; Romológiai interdisciplinák; Segítő kapcsolatok; Önismereti és társadalomismereti, valamint felnőttnevelési tréning, terepgyakorlatok.

A 2001/2002. tanévben indítottuk a roma társadalomismereti szakot, ahová jelentkeztek iskolaigazgatók, alsó és felső tagozatban tanítók, napközi otthonban és iskolaotthonos összevont tanulócsoporthoz dolgozó pedagógusok.

Az elméleti tárgyak alapozó jellegűek, tematikáik társadalom-pedagógia, nevelésszociológia, pedagógia és pszichológiai kérdések korszerű, aktuális és időszerű feladatait tarták az érdeklődők elé.

A tantárgyakhoz tartozó iskolai gyakorlatok tematikusan bővültek, iskolai, óvodai hospitálással, csoportos majd egyéni pedagógiai gyakorlat következett integrált osztályokban. Jól gazdagította a hallgatók pedagógiai módszertani kultúráját, ösztönözte az egyéni felkészülést, és a zárótanításokon a módszerek komplex alkalmazásáról győződhetünk meg. Az is világossá vált, hogy a hallgatók jól alkalmazták a tantárgypedagógiai sajátosságokat, a differenciált fejlesztés, a képességfejlesztés és tehetséggondozás módszereit, összefüggésben a személyiség és csoportfejlesztéssel.

Az előadásokon a témakörök összefüggéseit, komplexitását mutattuk be, a szemináriumokon, csoportos munkában a szakirodalmi háttérrel, a pedagógiai valóság lényeges kérdéseit, a pedagógiai gyakorlat kritikus pontjait vázoltuk, majd a szemináriumi és az évfolyamdolgozatokban a romológia specifikus jegeit mutatták be a hallgatók, illetve az óvodai, iskolai gyakorlat kritikus pontjaira kerestük a megoldásokat.

Szaktervezési témaválasztásuk a tanulókat segítő módszerekre, a nehezen nevelhetőség, a hátrányok leküzdésének eljárásaira, a családokkal való együttműködés új formáira, az iskolán kívüli nevelés sajátosságaira, az egészséges életmódra nevelésre, a társas kapcsolatok irányítására fordította a figyelmet. Valamennyi dolgozat vizsgálatokra épült, elemző módon kezelte a felvetett problémát. A dolgozatok feltárták a mai iskolai gyakorlat kritikus pontjait, a megoldásokra váró feladatokat. Pedagógiai-pszichológiai térképet rajzolnak fel a tanulókról, a tanáraikról és a szüleikről.

A roma társadalomismeret szak legfontosabb eredményének tartjuk a hallgatók szemléletének jelentős változását, a módszertani felkészülések gazdagodását, az egyéni bánásmód, a személyiségfejlesztés megvalósítását, a családok partnerszerepének erősítését.

A tanítóképző főiskola tudatosította azokat a fejlesztő eljárásokat, amelyek a kisiskolások neveléséhez-oktatásához elengedhetetlenek, amelyek az alapvető készségek és képességek fejlesztéséhez fontosak, s ez garancia lehet az integrált nevelés elemeinek megvalósításához.

A hallgatók nyilatkozatai a pedagógiai munka lényeges kérdéseire irányították a figyelmet, miszerint: elsajátították, miként lehet demokratikus eszközökkel vezetni a tanulócsoporthoz, hogyan lehet megtanítani a tanulókat az önmeghatározásra, a szabad vélemény nyilvánítás, a barátkozás képességének fejlesztésére. Miként formálhatjuk a tananyagot a tanulók tapasztalataira építve, a tanulás komplexitását hogyan lehet rugalmas formákkal, játékos elemekkel gazdagítani, élményeket és képességeket miként lehet a személyiségfejlesztés részeként kezelni.

Kinek érdemes a roma társadalomismeret szakot elvégezni? Mindenkinnek, aki olyan innovációs készséggel rendelkezik, hogy képes megújítani nevelési-oktatási módszereit, aki az integrált oktatási módszertani igényeit magas szinten szeretné megvalósítani, aki az iskola belső világát meghatározó tényezőket képes együttes hatásában szemlélteni, aki szeretné megoldani a század egyik jelentős pedagógiai kihívását.